

С. В. Перова

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРАКТИКА

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

С. В. Перова

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРАКТИКА

*Методичні рекомендації
для студентів вищих навчальних закладів
спеціальностей «Країнознавство»,
«Міжнародні відносини»*

Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2013

УДК 81'25(076)
ББК 81.2Англ-7-9
П27

Рецензенти:

- Матвеева С. А.* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
- Сергеева В. Є.* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
- Недайнова І. В.* – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Перова С. В.

П27

Перекладацька практика : метод. рек. для студ. вищ. навч. закл. спец. «Країнознавство», «Міжнародні відносини» / С. В. Перова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 65 с.

Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів спеціальностей «Країнознавство», «Міжнародні відносини» побудовано відповідно до вимог робочої програми з перекладацької практики. Структура і зміст роботи складаються з характеристики мети, завдань, змісту, організації та критеріїв оцінювання практики. Подано сучасні вимоги до оформлення звітної документації, а також тексти для самостійної підготовки студентів до проходження перекладацької практики і короткий словник перекладацьких термінів.

Видання розраховано на студентів та викладачів спеціальностей «Країнознавство», «Міжнародні відносини».

УДК 81'25(076)
ББК 81.2Англ-7-9

*Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 05 червня 2013 року)*

© Перова С. В., 2013
© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	5
МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ ..	6
ЗМІСТ ПРАКТИКИ	8
ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	9
ЗАХИСТ ПРАКТИКИ	10
ПРАВА ТА ОБВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ І СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ	11
ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	12
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ	15
ДОДАТКИ	35
Додаток А. Угода на проведення практики	35
Додаток Б. Направлення на практику	38
Додаток В. Зразок оформлення щоденника практики	39
Додаток Г. Письмовий звіт студента-практиканта про проходження перекладацької практики	46
Додаток Д. Короткий словник перекладацьких термінів ...	47
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	59

ВСТУП

За останні роки значно зросли масштаби перекладацької діяльності, тому існують підстави говорити про початок нового етапу в історії перекладу. Наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття відбулося значне розширення міжнародних зв'язків і контактів. На мапі світу з'явилося багато нових незалежних держав, виникли численні міжнародні та регіональні організації. Бурхливий розвиток науки і техніки зумовив потребу в активному обміні інформацією. Щороку в світі відбувається багато міжнародних конференцій, зустрічей, нарад. В Україні зростає об'єм міжнародної торгівлі, інтенсивність дипломатичної діяльності, міжнародної кореспонденції, розширюються культурні зв'язки між народами в усіх сферах особистісного та професійного спілкування.

У епоху глобалізації та економічної євроінтеграції знання іноземних мов стає в нашій державі життєво необхідною умовою для влаштування фахівця на ринку праці. В цьому контексті англійській мові надається виключна роль, оскільки вона має особливий статус по всьому світі: це мова міжнародних відносин, міжнародної економіки та права, сучасних інформаційно-комунікативних технологій та бізнесу, яка займає перше місце у сфері міжкультурної комунікації на різних рівнях. Знання, а головне, практичне володіння англійською мовою стає обов'язковим для всіх майбутніх фахівців, зокрема студентів-міжнародників та країнознавців.

Проблема підготовки фахівців, які б володіли іноземною мовою професійно, є однією з важливіших завдань вищої школи. Професійна самореалізація та відповідне життя особистості залежить від його професійної компетентності, вміння адаптуватися, реалізовувати свої професійні здібності, нахили, інтереси, бути мобільним у професійному середовищі. Переклад в сучасних умовах є засобом двомовної та багатомовної комунікації між людьми у різних галузях їх діяльності, від побутової розмови до офіційно-ділового спілкування.

Одним з результатів професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин та країнознавства є

перекладацька компетентність у галузі професійної комунікації, ефективність та якість формування якої зумовлені взаємозв'язком теоретичної та практичної підготовки студентів. Теоретична лінгвістична підготовка здійснюється у процесі вивчення таких навчальних курсів, як «Англійська мова» та «теорія та практика перекладу», а перекладацька практика є важливою складовою частиною практичної підготовки фахівців. Перекладацька практика має інтегрований характер. Її термін та порядок проведення визначаються навчальним планом за напрямом підготовки «Країнознавство», «Міжнародні відносини». Проходження студентами перекладацької практики передбачено після вивчення курсу «Теорія та практика перекладу».

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Виробнича (перекладацька) практика є складовою частиною навчального плану для студентів за напрямом підготовки 6.030201 «Міжнародні відносини» та 6.030205 «Країнознавство». Виробничу практику студенти проходять у державних та приватних структурах. Основним завданням виробничої практики є закріплення знань, одержаних на заняттях з теорії та практики перекладу.

Навчально-методичне керівництво практикою здійснює кафедра іноземних мов факультету іноземних мов ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». Керівники практики проводять розподіл студентів у відповідні структури (перекладацькі агенції, міжнародні відділи компаній, туристичні агенції та ін.) для проходження практики, контролюють процес проходження практики, перевіряють якість роботи студентів.

Зарахування студентів на практику та призначення керівників практики від організацій поза межами університету здійснюється наказами керівників цих організацій.

Студент-практикант працює за індивідуальним графіком та робочим планом, що їх складає керівник практики від

кафедри або організації. Кожний практикант повинен вести щоденник перекладацької практики.

Тривалість практики – чотири тижні.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Метою практики є:

- Застосування набутих за період навчання в університеті теоретичних навичок і вмінь;
- Спонування студента-практиканта до самостійного пошуку і розв'язання перекладацьких проблем;
- Перевірка на практиці потенційних можливостей студента з письмового та усного перекладу.

Перед перекладацькою практикою ставиться кілька важливих цілей, найголовніші з яких спрямовані безпосередньо на закріплення таких навичок:

- Розуміння суті того, що повідомляється;
- Здатності дошукуватися змісту того, що підлягає перекладу;
- Активного володіння всіма засобами мови перекладу;
- Адекватного відтворення оригіналу, тобто створення такого перекладу, який здатний замінити першотвір;
- Подолання діалектичних суперечностей між адекватним та повним відтворенням оригіналу і неприпустимістю порушення норм мови перекладу;
- Передбачення можливої реакції адресата після сприйняття ним перекладу.

Практичне ознайомлення студента з умовами безпосередньої праці за фахом сприяє і допомагає формуванню у нього впевненості у своїй фаховій придатності, закріплює вже частково набуті навички письмового й усного, послідовного та елементів синхронного перекладу, допомагає виробленню індивідуального режиму праці.

Провідна ідея:

Практика покликана сформулювати спеціальну професійну готовність майбутніх фахівців-міжнародників до самостійної трудової діяльності, яка передбачає усвідомлення шляхів

вирішення типових професійних задач та оволодіння уміннями їх реалізації в конкретних умовах в різних сферах діяльності.

Основні проблеми: Формуванню у студентів підлягають комунікативна, організаторська та конструктивна функції перекладача, необхідні для забезпечення перекладацької діяльності.

Завдання перекладацької практики.

Основні групи завдання зосереджено навколо основних напрямків діяльності студента в період проходження практики, зокрема:

Письмовий переклад

1. Порівняльний аналіз першотвору з перекладом на матеріалах суспільно-політичних та інших типів тексту (переклад 15 сторінок).
2. Виконання на комп'ютері різних видів перекладу з англійської мови на рідну та з рідної на англійську, а саме: повного (з заданою адаптацією), вибіркового, описового (зміст, заголовки, підзаголовки, ключові слова), перекладу-аналізу, перекладу-синтезу (переклад 15 сторінок).
3. Написання та переклад ділових паперів з англійської мови на рідну та з рідної на іноземну (автобіографії, запрошення, оголошення, різні типи листів (лист-вітання, лист-співчуття, лист вдячності, лист-вибачення, лист-звернення за інформацією), основних особистих та державних документів (свідоцтво про народження, свідоцтво про одруження, свідоцтво про смерть, диплом, угода, договір тощо)).
4. Написання анотації на статті, опубліковані англійською мовою.
5. Виконання коректорської та редакційної правки тексту (дві мови).

Усний послідовний переклад (за замовленням)

Студенти 3 курсу, в разі наявності на базі перекладацької практики відповідного замовлення, здійснюють усний послідовний переклад з першої іноземної мови на українську мову та з української мови на іноземну:

- Здійснюють переклад з першої мови впродовж 1-ї години;
- Утримують у пам'яті мовну інформацію обсягом до 3 хвилин;
- Демонструють уміння заповнювати всі види “перекладацьких лакун” (фонетичних, семантичних, граматичних).

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

- Письмовий переклад з іноземної на рідну мову та з рідної на іноземну економічних, науково-технічних, суспільно-політичних текстів зі швидкістю 1800-2000 друкованих знаків за 1 годину. Переклад з рідної мови на іноземну текстів такого ж типу зі швидкістю 1400-1700 друкованих знаків за 1-1,5 години.

- Письмовий переклад з іноземної на рідну мову та з рідної на іноземну офіційних документів (свідоцтва про народження, свідоцтва про одруження, свідоцтва про смерть, диплому, угоди, договору тощо)

- Редагування перекладеного тексту.
- Реферування перекладеного тексту.

При виконанні усного послідовного перекладу(якщо на базі перекладацької практики виникає потреба) :

Вести послідовний переклад монологічного висловлювання з іноземної мови на рідну та з рідної мови на іноземну тривалістю 1 годину (тривалість монологічного уривку тексту складає 2-3 хвилини).

Застосувати перекладацький скоропис власних і географічних назв, цифрових даних при перекладі висловлювань тривалістю понад 3 хвилини.

Під час перекладацької практики студенти також:

- підбирають технічні, економічні, медичні, екологічні, юридичні та фінансові тексти для укладання методичної розробки з практичного курсу перекладу разом з викладачами – керівниками перекладацької практики.

- здійснюють аналіз перекладацьких трансформацій в англійській і українській мовах з метою використання їх на заняттях з практичного курсу перекладу.

- укладають картотеки з питань перекладознавства, оформлюють бібліографію.

Обсяг та форми виконаної роботи відображаються в щоденнику практики.

Керівники практики від кафедри систематично проводять консультації, на яких перевіряють зі студентами виконані переклади, виділяють елементи тексту, які є складними для перекладу, та обговорюють зі студентами варіанти перекладацьких рішень, надають практичну допомогу щодо перекладу складних місць.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

Головними документами звітності є *щоденник практики* та *звіт* про проходження перекладацької практики.

Під час практики студент щодня повинен записувати в щоденник усе, що він зробив за день для виконання календарного графіка проходження практики.

Раз на тиждень студент зобов'язаний подавати щоденник на перегляд керівникам практики, які перевіряють щоденник, дають письмові зауваження, додаткові завдання й підписують записи, що їх зробив студент.

Форму щоденника практики наведено у Додатку В.

У *звіті* про проходження перекладацької практики вказується, на якому підприємстві студент проходив практику, в якому відділі та на якій посаді.

Студент повинен включити до звіту наступні пункти.

1. Стислий опис підприємства, де студент проходив практику.

2. Напрямки діяльності відділу, в якому студент проходив перекладацьку практику.
3. Діяльність, яка здійснювалася студентом під час проходження перекладацької практики (необхідно вказати тип перекладу, що виконувався, типи документації, що їх було перекладено, кількісні показники – кількість перекладених документів).
4. Перекладацькі прийоми, що їх використовував студент для перекладу.
5. Професійні вміння і навички, що здобув або вдосконалив студент під час перекладацької практики (назвати).
6. Перелік словників і довідкової літератури, що її було використано під час перекладу, перелік опрацьованої додаткової літератури, яка була використана під час перекладацької практики, її доцільність (назва роботи).
7. Труднощі, з якими зіткнувся студент в процесі проходження перекладацької практики (труднощі мовного і мовленнєвого характеру, робота з довідковою літературою і Інтернет-ресурсами).
8. Побажання і рекомендації щодо поліпшення мовної і мовленнєвої підготовки до перекладацької практики.

Обсяг змісту не повинен перевищувати 4-5 сторінок. Зміст повинен бути надрукований на стандартних аркушах паперу А4. Параметри сторінки: верхнє і нижнє поле – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 15 мм. Кегель – 14 Times New Roman, звичайний, інтервал між рядками – 1,5, абзацу – 1,25, вирівнювання – по ширині.

ЗАХИСТ ПРАКТИКИ

1. Після закінчення практики студент-практикант подає на кафедру:

- 1) належно оформлений переклад;
- 2) щоденник практики, завірений керівником;
- 3) характеристику, видану керівником практики за місцем проходження практики.

2. Після завершення практики і подачі студентами документів деканат визначає термін заліку, де керівник-методист заслуховує кожного студента, проводить аналіз його роботи, визначає позитивні та негативні моменти, виставляє студентові загальну оцінку за перекладацьку практику.
3. Відповідальний керівник практики від кафедри складає звіт про проходження перекладацької практики студентами і подає його керівникові перекладацької практики університету.
4. Диференційна оцінка за перекладацьку практику вноситься в екзаменаційну відомість і залікову книжку студента.

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ І СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Керівник практики від кафедри зобов'язаний:

- 1) домовитися з кафедрами університету або з конкретними організаціями поза межами університету про прийом студентів на перекладацьку практику;
- 2) ознайомити студентів з їхніми правами та обов'язками при проходженні практики;
- 3) поінформувати студентів про мету та завдання практики;
- 4) ознайомити з програмою практики, графіком її проходження;
- 5) ознайомити студентів з порядком оформлення матеріалів практики (заповнення щоденників, складання звітів про практику тощо);
- 6) систематично надавати допомогу студентам у розв'язанні проблем, що виникають при проходженні практики.

Студент-практикант зобов'язаний:

- 1) перед початком практики вивчити програму проходження практики, бути присутнім на всіх організаційно-методичних заходах, пов'язаних із проведенням практики, і одержати потрібні консультації в керівника практики від кафедри;
- 2) вчасно з'явитися на місце проходження практики, дотримуватися правил внутрішнього розпорядку конкретної організації, виконувати доручення керівника практики;
- 3) одержати індивідуальне завдання;
- 4) пройти інструктаж з техніки безпеки;
- 5) систематично відвідувати консультації, що їх проводять керівники практики;
- 6) належно виконати програму практики;
- 7) своєчасно подати переклади та документи звітності про практику керівникові практики.

ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Наприкінці перекладацької практики студенти 3 курсу повинні:

1. Виконувати літературною мовою письмовий переклад матеріалів різних стильових типів обсягом не менше 7-8 тисяч знаків за робочий день.
2. Аналізувати переклад своїх товаришів і вміти кваліфікованого визначати його позитивні і негативні сторони, давати пропозиції щодо поліпшення рівня писемного/усного перекладу.
3. Уміло користуватися науково-методичною і фаховою літературою з метою вдосконалення власних перекладів, всебічно зіставляти на рівні змістової, стильової та літературної автентичності тексти мовою оригіналу з їхніми відповідниками у мові перекладу.

Критерії оцінювання перекладацької практики

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
67-74	D	
50-66	E	задовільно
21-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка “**Відмінно**” ставиться, якщо студент, спираючись на набутий перекладацький досвід, знає, яких заходів слід вжити, щоб грамотно в методичному та мовному аспектах доводити переклад до рівня автоматизованої діяльності, відтворюючи зміст, форму та стилістичні особливості оригіналу. При цьому переклад

1. повністю відтворює денотативні, коннотативні, прагматичні, естетичні, стилістичні аспекти першотвору;
2. вільний від буквализмів;
3. позбавлений незграбностей “вільного” перекладу;
4. містить вирішення елементів безеквівалентності;
5. залишає поза увагою складні для перекладу нерелевантні елементи оригіналу;
6. відповідає вимогам замовника;
7. записано на диск, флеш-носій;
8. відредаговано у технічному та літературному відношеннях.

Оцінка “Добре” ставиться, якщо переклад доведено до рівня докінченого й відредагованого, але студент

1. порушує термін подачі виконаної роботи;
2. має незначні мовні огріхи;
3. порушує стилістичний реєстр оригіналу;
4. має хиби у термінологічній однорідності; має зауваження щодо дотримання режиму праці, поведінки, етики з місця проходження практики.

Оцінка “Задовільно” ставиться якщо студент в основному грамотно виконав переклади, але адекватність його перекладів оригіналам досягнута не повністю. При цьому

1. помітні несуттєві перекручення при відтворенні прагматично релевантного змісту оригіналу та конотативної адекватності;
2. порушено норми перекладу;
3. порушується систематика часу, мовленнєвий реєстр;
4. спостерігається спустошення лексико-фразеологічних єдностей, приказок, прислів'їв.

Оцінка “Незадовільно” ставиться, якщо студент не виконав 50% завдання або допустив більше 9 термінологічних та граматичних помилок, які спотворюють зміст тексту або зовсім не проходив практику з неповажних причин.

Примітка. При визначенні оцінки за практику враховується рівень виконаних студентом перекладів та оцінка, виставлена в організації, де проходила практика. Зволікання з поданням документації про проходження практики впливає на оцінку або навіть ставить під сумнів проходження практики взагалі. У випадку хвороби чи інших обставин, що перешкодили студентові успішно пройти перекладацьку практику, йому надається право на повторне проходження практики, але без відриву від навчання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ

I. Проаналізуйте наведені тексти. Випишіть і вивчіть невідомі вам слова та вирази і зробіть літературний переклад українською / російською мовою.

Текст 1

INTERNATIONAL RELATIONS

International Relations, the study and practice of political relationships among the world's nations, especially their governments. International relations may also refer to the interactions between nongovernmental groups, such as multinational corporations (companies that operate in more than one country) or international organizations such as the Red Cross or the United Nations (UN).

International relations is a broad and complex topic both for countries engaged in relationships with other nations, and for observers trying to understand those interactions. These relationships are influenced by many variables. They are shaped by the primary participants in international relations, including national leaders, other politicians, and nongovernment participants, such as private citizens, corporations, and nongovernmental organizations. They are also affected by domestic political events and nonpolitical influences, including economics, geography, and culture. Despite all of these other influences, the primary focus of international relations is on the interactions between nations.

To understand these interactions, scholars look at the world as a system of nations whose actions are guided by a well-defined set of rules. Scholars call this system the *interstate system*. The interstate system has existed for less than 500 years and is based on a common understanding of what a nation is and how it should treat other nations. But recent changes in technology and international norms have caused some scholars to question whether this system will continue in the future, or be replaced by some other system of relationships that is not yet known.

Until the 1970s the study of international relations centered mainly on international security studies—that is, questions of war

and peace. Scholars believed a nation's military power was the most important characteristic in determining how that nation would relate to others. As a result, scholars focused on the relative military strength of one nation compared to others, alliances and diplomacy between nations, and the strategies nations used to protect their territories and further their own interests.

International relations is a broad and complex topic both for countries engaged in relationships with other nations, and for observers trying to understand those interactions. These relationships are influenced by many variables. They are shaped by the primary participants in international relations, including national leaders, other politicians, and nongovernment participants, such as private citizens, corporations, and nongovernmental organizations. They are also affected by domestic political events and nonpolitical influences, including economics, geography, and culture. Despite all of these other influences, the primary focus of international relations is on the interactions between nations.

To understand these interactions, scholars look at the world as a system of nations whose actions are guided by a well-defined set of rules. Scholars call this system the *interstate system*. The interstate system has existed for less than 500 years and is based on a common understanding of what a nation is and how it should treat other nations. But recent changes in technology and international norms have caused some scholars to question whether this system will continue in the future, or be replaced by some other system of relationships that is not yet known.

Until the 1970s the study of international relations centered mainly on international security studies—that is, questions of war and peace. Scholars believed a nation's military power was the most important characteristic in determining how that nation would relate to others. As a result, scholars focused on the relative military strength of one nation compared to others, alliances and diplomacy between nations, and the strategies nations used to protect their territories and further their own interests.

(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005 Microsoft Corporation.)

EXTERNAL AFFAIRS AND DEFENCE OF GREAT BRITAIN

Overseas Relations

Britain has diplomatic relations with 166 states, retains responsibility for 14 dependent territories, provides development assistance to over 120 countries, and is a member of some 120 international organizations. Britain is one of the five permanent members of the UN Security Council.

The European Community

Britain is a committed member of the European Community, an association of 12 democratic states. The Community defines its aims as the harmonious development of economic activities; a continuous, balanced economic expansion; and an accelerated rise in standards of living. These objectives should be met by the creation of a common internal market, the gradual approximation of member states' economic policies, and a framework of common law.

The Community has abolished internal tariffs, established a common customs tariff and set a goal of the creation, by the end of 1992, of an internal market in which free movement of goods, services, persons and capital is ensured in accordance with the Treaty of Rome.

Britain regards completion of the internal market as essential if Europe is to improve its competitiveness in world markets. By mid-1990 Britain had implemented more internal market measures than any other Community member.

The Community now accounts for a fifth of world trade. Half Britain's trade is with its 11 Community partners.

The Commonwealth

The Commonwealth is a voluntary association of 50 independent states with a combined population of 1,300 million (nearly a quarter of the world total). It originates in the progressive, largely peaceful, dismantling of the British Empire since 1945. Members share a language and are a cross-section of countries at all stages of social and economic development. The Queen is recognized as head of the Commonwealth, and is head of State in 17 member countries.

Aid and Development

Britain's aid programme aims to promote sustainable economic and social progress, and the alleviation of poverty, in developing countries. Its budget in 1989 was about £1,790 million. Over 80 per cent of gross bilateral aid went to the poorest countries. Some 75 per cent went to commonwealth countries. Almost £65 million was spent on disaster relief, help for refugees, and emergency food aid.

Multilateral agencies, including the World Bank and the United Nations, are major channels for British aid (21 per cent in 1989). European Community programmes account for a further 17 per cent.

Defence

Britain's defence policy is based on its membership of NATO, which is committed to defend the territories of all member states. Britain spent 4 per cent of gross domestic product on defence in 1989. Britain gives military aid and training to friendly countries, and has permanent garrisons in some of its dependent territories. It also provides the largest contingent of the UN peace-keeping force in Cyprus.

(from 'Britain in Brief', prepared for the Foreign and Commonwealth Office by Reference Services, Central Office of Information, January 1991)

Текст 3

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

The Nature and Types of International Organizations

The nation-state has, for the past several centuries, been the primary actor in world politics. Moreover, states tend to act unilaterally within the international system in pursuit of their self-interest. Diplomacy can be considered as a tool in the pursuit of national interest. Indeed, it is hard to conceive of any other form of organizing and conducting international relations. Yet there are alternatives. International organization is one of these alternatives. Global, regional, and specialized international organizations provide an organizational structure within which countries can debate and make policy regarding international issues, and an organizational

structure to implement policy and carry on other activities. The concept of international organization is not a new one, although the practice of having a continuous international organization is a relatively recent advance in the conduct of international relations. Now there are a growing number of permanent international organizations. The size and scope of these international organizations vary greatly, ranging from multipurpose, nearly universal organizations like the United Nations to single-purpose organizations with very few member countries.

The term *international organization* tends to bring United Nations to mind. There are many more, however. They can also be divided geographically into global or regional organizations, and grouped by functions into general or specialized international organizations. These categories, and some examples of each, are shown in Table 1. One commonality among some of them is that their memberships consist of national governments. Therefore, they are termed international intergovernmental organizations (IGOs). Some of these IGOs have at least theoretical, fruited supranational status. There are also a significant and growing number of international nongovernmental organizations (NGOs or sometimes INGOs), which are transnational actors made up of private organizations and individuals instead of member states.

Types and Examples of International Organizations

NGO

IGO

NGO

Global United Nations

Catholic Church

International Monetary Fund

Red Cross Amnesty

International Regional Organization of American States

European People's Party

Association of Southeast Asian Nation;

African Football Confederation

International organization can be classified according to whether they deal with many issues (general) or are specialized. They can also be classified according to whether their membership is universal or regional. There are many scholarly schemes for

classifying such organizations, as well as differences in definition and terminology. There is also disagreement over whether some organizations, such as alliances, are properly international organizations at all.

Текст 4

DEPARTMENTS OF FOREIGN AFFAIRS

Government agencies that deal with foreign affairs are usually called the ministry or department of foreign or external affairs. In the U.S., foreign affairs is handled by the Department of State. Such a department is headed by the foreign secretary (or, in the U.S., by the secretary of state). In democracies, the foreign secretary is always a political appointee who is selected by the nation's leader. Drawing on the expertise within the department and its establishments abroad, the secretary advises the head of state on matters of foreign policy, helps formulate and coordinate policy, and administers the agency over which he or she presides. At times, the foreign secretary is also directly involved in negotiations with other nations. A small number of politically appointed undersecretaries and assistant secretaries aid in running the department.

Departments of foreign affairs usually are divided into geographic and functional divisions. The former consists of bureaus for major geographic areas that are then broken down into smaller divisions and, ultimately, into "country desks." Desk officers are career diplomats who specialize in various aspects of the country to which they are assigned. Instructions to and reports from embassies abroad are handled first by the country desks. The functional division deals with problems or issues that do not appropriately fall under the domain of any one country: trade, international organization, human rights, intelligence, public information, international law, and passports and visas. Coordination of policy between geographic and functional divisions is a continually perplexing problem.

Departments of foreign affairs also have an administrative section that is in charge of running the agency. This section deals with internal matters such as budget allocations, personnel recruitment and management, training, and logistics.

In an age of interdependence and total diplomacy, foreign affairs departments must coordinate their activities with the foreign

activities of other government agencies. Treasury departments, for example, are increasingly involved in negotiations over trade and money. Agricultural departments are concerned with foreign trade and world food problems. Defense establishments are involved in supporting foreign governments abroad and training their armed forces. Intelligence agencies provide heads of state with alternate sources of information about other countries. In some cases, a foreign minister has trouble merely keeping informed of all the activities the nation is engaged in abroad.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005
Microsoft Corporation.)*

Текст 5

POLITICAL SCIENCE

Political Science, the systematic study of and reflection upon politics. Politics usually describes the processes by which people and institutions exercise and resist power. Political processes are used to formulate policies, influence individuals and institutions, and organize societies.

Many political scientists study how governments use politics. But political scientists also study politics in other contexts, such as how politics affects the economy, how ordinary people think and act in relation to politics, and how politics influences organizations outside of government. The emphasis upon government and power distinguishes political science from other social sciences, although political scientists share an interest with economists in studying relations between the government and economy, and with sociologists in considering relations between social structures in general and political structures in particular. Political scientists attempt to explain and understand recurrent patterns in politics rather than specific political events.

Political science is important because politics is important. During the 20th century, tens of millions of people were murdered by regimes devoted to particular political ideologies. All peoples' lives are affected in many ways by what governments do or choose not to do, and by the power structures that exist in society.

The specific ideas of political scientists are only occasionally implemented by policy makers. Political scientists usually influence the world in more indirect ways: by educating citizens and political leaders, by contributing to debates on political issues, and by encouraging different ways of looking at the world. The study of political science is motivated by the need to understand the sources and consequences of political stability and revolution, of repression and liberty, of equality and inequality, of war and peace, of democracy and dictatorship. The study of political science suggests that the world of politics is complex and cannot be reorganized by simple ideological schemes without unintended consequences.

Most professional political scientists work in colleges and universities where they teach, conduct research, and write articles and books related to their specific research interests. Political scientists also work in policy-related think tanks, privately funded organizations that conduct and publicize research on public policy issues. Examples of such organizations include The Brookings Institution and the American Enterprise Institute. Political parties and survey-research organizations frequently employ political scientists to design and interpret opinion surveys. Businesses employ political scientists to provide information on the political contexts in which corporations operate. Governments employ political scientists as assistants to legislators, as staff members of administrative departments such as the United States Department of State, and in international organizations such as the United Nations (UN) and the European Union (EU). Some political scientists become politicians or journalists. One political scientist, Woodrow Wilson, became president of the United States.

*(from Microsoft ® Encarta ® 2006. © 1993-2005
Microsoft Corporation.)*

II. Проаналізуйте наведені тексти, визначте їхній стилевий підтип та перекладіть англійською мовою.

Текст 1

Львів – Острог: синтез інтелектуальних середовищ

П'яте засідання львівського міжфакультетського Дискусійного клубу відбулося в Острозькій академії. Напередодні його учасники отримали запрошення від Острозького клубу вільного інтелектуального спілкування молоді. Приводом для розмови було осмислення праці Миколи Костомарова «Дві руські народності», передмову до видання якої у рамках книжкової серії «Бронейна публіцистика» написав доктор філософських наук, професор, проректор Острозької академії Петро Кралюк.

Для львівських студентів поїздка до Острога була гарною можливістю відкрити для себе культурну Волинь. Напередодні дискусійники завітали до рівненського Літературного музею Уласа Самчука, де ознайомилися із життєвим шляхом українського письменника і публіциста, а також із специфікою того середовища, в якому жив і творив Улас Самчук. Ми знову-таки переконалися, що кожен куточок нашої землі відкриває нам шляхетну Україну. Волинь Уласа Самчука — з екстрактом творчого гарту, європейськими традиціями, прагненням боротьби. Все це ніби переплелось у творчості й самого письменника. До речі, кандидатуру письменника свого часу висунули на здобуття Нобелівської премії. Недарма студенти вирішили присвятити наступний круглий стіл обговоренню публіцистики великого волинянина.

А потім був Острог. Вступивши на подвір'я академії, проникаєш серцем у неймовірну атмосферу. У вечірньому світлі видніються постаті давньогрецьких філософів — Сократа та Арістотеля. Вже потім ми детальніше занурилися в історію академії: побували у студентсько-викладацькому храмі, на власні очі побачили Острозьку Біблію, побували у містичному підземеллі колишнього монастиря монахів-капуцинів, а також відвідали бібліотеку. У рамках відвідин завітали і до замку князів Острозьких.

Острог, без сумніву, — скарбниця українського духу. По-перше, тут особливо відчуваєш себе загубленим у часі. У мікрокліматі академії історія стає реальністю, а реальність переходить в історію. По-друге, тут пульсує гармонія, де наука — не лише заглиблення у розумову діяльність, насичення знаннями, але й звернення до духовних глибин. По-третє,

академія звертає нас до православних першооснов, за збереження яких колись настійливо боролись князі-фундатори. Тому історія Острозької академії як православного осередку — цеглинка до нашої української ідентичності, ознаменованої давньою християнською традицією.

Пізнаючи середовище українських храмів науки, розумієш багатосторонність національного виміру. Наприклад, Острозька академія як свідчення північноукраїнського православного середовища і Львівський університет — зразок мультикультурної і поліконфесійної Галичини. Зустріч із острозькими студентами засвідчила — ми різні, адже виховувалися і виховуємося у різних культурних середовищах, ментальних парадигмах. Проте — єдині, бо ми — українці: у нас спільна мова, історія, культура, Церква, яка походить із кореня Володимирового хрещення.

Синтезуючи наші академічні центри, ми ніби творимо справжню мапу духовної України — без стереотипів і взаємних образ. Микола Костомаров писав у своїй праці про проблему українсько-російської самоідентифікації. Пройшли століття, а ця тема, на жаль, залишилася актуальною. Сьогодні чимало говорять про ідею «русского мира». Проте є можливість відродити свій, український, світ. І тут, на мій погляд, дуже простий рецепт — почати від взаємного спілкування в академічних середовищах. Наразі відомо про творення ще одного Дискусійного клубу — у Донецьку, тому розширюватимемо свої горизонти для міжуніверситетського спілкування. Принаймні сьогодні нам вже спільно вдалося прокласти перше інтелектуальне сполучення — Львів — Острог!

Юліана ЛАВРИШ, координатор проекту «Бронебійна публіцистика»: сучасне прочитання» львівського Дискусійного клубу

(газета «День» № 49, 2013)

Текст 2

Дороги і храми Мономаха

2013 року минає 900-річчя сходження Володимира Всеволодовича Мономаха на київський стіл, а також 960 років від часу його народження. Літопис повідомляє, що 1053 р. «у Всеволода родився син Володимир од Марії, цесариці грецької». А це ще раз спонукає нас уважніше й ретельніше поглянути на весь набуток добрих справ великого князя, бо саме талановита й добра людина могла творити добро і передавати його наступним поколінням. Ця стаття розповідає про історію будівництва давнього храму, однієї з найдавніших у Переяславському князівстві церкви Бориса і Гліба як «храму на крові», яка набула статусу Мономахової божниці — найулюбленішої великим князем церкви, збудованої в укріпленні Альто його стараннями, біля якої, за літописом, обірвалося життя князя.

Читаючи «Поучення» Володимира Мономаха в Літопису Руському, не важко помітити, що в ньому закладено не тільки поради мудрої, збагаченої досвідом людини своїм дітям і наступним поколінням, а й звіт діяльного і сильного князя про той многотрудний шлях, який йому довелося пройти, долаючи відстані й перемагаючи ворогів своїх. Впадає в око найбільш часто вживані слова «ходив», «ходили», «пішли», «пішов» та близькі до них за своїм значенням. Саме вони визначали зміст його наповненого подіями життя, його діяння в ім'я зміцнення Руської держави. Вони стали підсумком найбільших турбот за державні справи, виражених словами: «А всіх походів (зробив я) вісімдесят і три великих, а решти не пам'ятаю, менших. І мирів учинив я з половецькими князями без одного двадцять».

Княжни та княгині Руси-України (X–XIV ст.)

Ще ніхто не підрахував, скільки верст здолав князь на земній орбіті свого життя, бо не один раз ходив на Ростов, Смоленськ, Київ, Переяслав, Чернігів, Володимир-Волинськ, Любеч, Стародуб... Широка географія доріг, пройдених ним взимку і влітку, навесні й восени. Його вдалі походи створюють ореол найбільш турботливого князя, невтомного воїна і полководця, який боровся за зміцнення давньоруської держави, за єдність князів у спільній боротьбі з постійними ворогами Русі

— половцями. Цілком справедливо історик М.І. Костомаров сказав: «Навколо його імені обертаються майже всі важливі події руської історії другої половини XI і в першій чвертині XII віку». Разом із тим хочеться звернути увагу на те, про що сам великий князь не сказав у «Повчанні», поминувши свої діяння у будівельній справі, в якій він особливо був вдатним. Похідне життя великого князя ніби затіняє те, що йому вдалося зробити для загального добра на поприщі будівництва. Не важко уявити, яке важливе значення мав міст через Дніпро, споруджений Мономахом 1115 року для потреб того часу, коли київський і переяславський князі не мали постійного зв'язку між лівим і правим берегами Дніпра. Тепер вони швидко могли подолати шлях між двома великими містами — Києвом і Переяславом, виступити в похід проти половецьких кочових орд, які найбільше тривожили землі Переяславського князівства і всієї Русі.

Чому Мономах?

Володимир Мономах турбувався про розширення й упорядкування володінь, зміцнюючи кордони Переяславського князівства, 1098 збудував Остерську фортецю — своєрідний форпост на північному заході. Того ж року спорудив у княжій дворі Переяслава кам'яну церкву святої Богородиці, а 1101 року владною рукою підкорив своїй юрисдикції Смоленськ, заклавши в ньому кам'яну церкву святої Богородиці. Збудовані храми зводив не тільки для поклоніння Богові й утвердження православної віри, а й задля поширення освіти, знань серед єпископів, монахів, простого люду. Саме при храмах створювалися бібліотеки, гуртувалися освічені люди, здатні читати книги, нести слово просвіти в маси. Сівши на київський стіл, він разом із князями Давидом і Олегом Святославовичами надумав перенести мощі перших святих Бориса і Гліба з дерев'яної церкви у нову кам'яну, яку «вони спорудили їм обом». День 2 травня 1115 року вилився у велике свято пошанування заступників землі Руської. Як пише літописець: «Князі ж, і бояри, і всі люди празникували три дні. І воздали вони хвалу богові і обом святим мученикам, і тоді розійшлися кожен до себе (Літопис Руський, с. 175).

Наша людина в XII столітті

Віддавши шану Борису і Глібу, того ж року Володимир Мономах побудував міст через Дніпро, щоб простому люду було краще ходити до церкви на поклоніння мощам святих мучеників. Саме такий міст був потрібний і для оперативного пересування війська у поході проти своїх ворогів. Історики підраховали, що половці вчинили 46 нападів на Русь, в тому числі 19 — на землі Переяславського князівства. Тож великий князь, споруджуючи міст, переслідував далеку стратегічну мету, тому і вдавалося йому перемагати ворогів своїх.

Через два роки після перенесення мощів у Вишгороді великий князь продовжує поширювати культ святих мучеників і 1117 року побудував кам'яну церкву на Альто, де тепер м. Бориспіль, як храм на крові князя Бориса, пролітої 1015 року. Про це хочеться розповісти детальніше.

Тривалий час історики вважали, що «храм на крові» збудований Володимиром Мономахом у с. Борисівка під Переяславом (нині в межах міста). Оскільки в історичній літературі про це рідко згадується, хотілося ще раз нагадати, звідки з'явилася помилка. Ще в 1660 році Межигірські монахи одержали від царя Олексія Михайловича грамоту на будівництво монастиря «на крові св. Бориса». 1664 року переяславський протопіп Григорій Бутович та стрілецький голова Селіван Білий поставили там кам'яний хрест з таким написом: «Сей хрест zde на месте сем убіенно святого страстотерпца Христова Бориса великого князя російского водрузил Григорій Бутович со стрелецким отаманом Селиваном Белим делал сей хрест мельник Харко Безпальчий со товарищем своїм Мартином». Невдовзі над хрестом була споруджена дерев'яна капличка. Вона була «вказівником» місця загибелі Бориса, а отже, і місцем кам'яної церкви, закладеної Володимиром Мономахом 1117 року. Насправді на місці каплички тільки в 1839 р. 2 травня (15 травня за сучасним літочисленням) на кошти, зібрані парафіянами всієї єпархії, почалося будівництво цегляного храму. 6 серпня 1840 р. храм освятили. Сюди православні паломники здійснювали хресний хід від Вознесенського монастиря.

Сторіччя XII. «Славний перемогами Мономах»

Побачивши таке свято на березі р. Альти, М.О.Максимович написав статтю «О празднике св. Бориса под Переяславом» (Киевлянин. — М., 1850), в якій зробив припущення, що після 1073 р. тут була поставлена капличка, згадувана в літопису під назвою Альтська божниця. Біля цієї каплички стояла красива кам'яна церква в ім'я Бориса і Гліба, збудована Володимиром Мономахом 1117 р. Таким чином, в історичній літературі на сто років утвердилася думка, що Мономахова улюблена церква була споруджена під Переяславом, поки не виникли інші свідчення.

Насправді Володимир Всеволодович побудував церкву посередині укріплення Альто (Льто), згадуваного в літописах, на місці сучасного Борисполя. Остання згадка про неї відноситься до 1154 р. «Тоді багато зла натворили половці коло Переяслава: спалили села всі й Летську божницю святому мученику спалили». Її руїни стояли довго в Борисполі, поки поляки не вивезли будівельний матеріал до Києва. Про це засвідчив арабський письменник Павло Алеппський (Халебський), який супроводжував свого батька сирійського патріарха Макарія в його подорожі Україною та Росією в 1654 і 1656 роках. Він писав: «У вівторок, опівдні, ми прибули в торгове містечко із замком та укріпленнями з назвою Бориспіль, тобто місто Бориса, сина князя Володимира. Як розповідають, тут була велика древня кам'яна церква в ім'я св. Гліба — мученика, другого сина князя Володимира, її зруйнували поляки і вивезли камінь, дерево та залізо в Київ, де збудували з них велику нову церкву». Повідомлення Павла Алеппського про церкву Бориса і Гліба написано значно раніше, ніж у с. Борисівка під Переяславом було поставлено хрест і каплицю, що вказували місце загибелі Бориса. І саме там, мовилося, Володимир Мономах збудував кам'яну церкву.

Тривалий час згадки про цю церкву мали переяславський слід. Лише у середині XIX ст. при будівництві нової церкви Бориса і Гліба, розібраної в 1930-х роках, у Борисполі був відкритий фундамент древнього храму з дикого каменю. 1925 року були проведені розвідувальні розкопки, а 1950 р. археологічна експедиція Інституту історії матеріальної культури

АН СРСР під керівництвом академіка М. Каргера провела розкопки фундаменту, де стояла Мономахова церква, і на підставі знайдених залишків фундаменту, уламків бронзового дзвону, фрагментів штукатурки з фресками та інших речей довела, що храм Володимира Мономаха був на Альто, на місці сучасного Борисполя.

Здійснюючи свою мрію, великий князь залучив до роботи кращих майстрів, будівельників того часу, які використовували найміцніші будівельні матеріали, доступні для обробки. За задумом великого князя, цей храм з міцного каменю будувався на віки. Це була улюблена церква Володимира Мономаха, як запевняє нас літопис. Отже, вона вражала своєю архітектурою і внутрішнім оздобленням. На жаль, історія не зберегла жодного фрагменту цієї церкви. Про її красу можна судити лише за тими пам'ятками архітектури Переяславської землі, які споруджені за князювання Володимира Мономаха в Переяславі та Острі. Оскільки не всі пам'ятки Переяславщини кінця XI — першої чверті XII століть дійшли до нашого часу, то про стиль розпису Борисоглібської церкви на Альто можна судити за фрагментами фрескового розпису Михайлівської церкви в м. Остер, яка належить до переяславської архітектурної школи кінця XI ст. Розписи цієї церкви виконані на замовлення Володимира Мономаха на початку XII ст. Але вони привернули увагу дослідників лише на початку XX ст., коли вже піддалися великим руйнуванням під впливом природних явищ — вітру, дощу, снігу. Орнаментальний розпис церкви св. Михайла в Острі досліджував археолог і мистецтвознавець М.О.Макаренко. За його словами, він аналогічний розпису Софійського собору в Києві. Саме близька відстань Остерського городка до столиці Русі Києва головним чином сприяла цьому впливу на городок.

А втім, споруджена стараннями Володимира Мономаха церква на Альто була його гордістю і любов'ю.

Андрій ЗИЛЬ, журналіст, член Національної
спілки краєзнавців
(<http://incognita.day.kiev.ua/>)

Текст 3

«Люблю цей бузковий Київ!»

Одна з перших жінок-авіаторок Російської імперії княгиня Євгенія Шаховська, найімовірніше, похована в українській столиці

Її життя було сповнене відчайдушних пригод і кохання. Юна красуня з Ревеля (нині Таллінн), де вона народилася, займалася різними видами спорту: чудово їздила верхи, влучно стріляла з обох рук і навіть виграла свій перший приз на міжнародних змаганнях у Швейцарії. Коли цього їй стало замало, вона отримала шоферський диплом і брала участь в автоперегонах у багатьох країнах Європи. І тут перемоги не обходили красуню.

Її уваги прагнули відомі європейці — політичні лідери, банкіри, люди мистецтва. Вона була причиною багатьох дуелей, які в Європі давно заборонили. Та головні пригоди, незвичайні колізії долі чекали на неї попереду.

На зорі авіації

Княгиня Євгенія Шаховська з'явилася на світ у 1889 році в сім'ї естляндського губернатора. Майбутня шукачка пригод здобула прекрасну освіту, і батьки вже підбирали доньці вигідну партію, а тут проблем не було.

Та це був початок ХХ століття — епоха мистецтва і видатних науковотехнічних досягнень. Позаду бездарно програна Російською імперією війна Японії, величезна держава стрімко нарощувала свою економічну міць і впевнено ввійшла до чільної п'ятірки найрозвинутіших країн світу. Великий князь Костянтин розіграв всенародну лотерею, кошти від якої пішли на модернізацію армії: з'явилися нові сучасні лінкори, міноносці, підводні човни, а головне — над імперією яскраво спалахнула зоря авіації. Невідомо, яких висот сягнула б величезна країна, якби не жовтневий заколот 1917 року.

1910 року княгиня Шаховська вперше побачила в повітрі аероплан і захопилася авіацією. Уроки пілотування вона отримала у нашого земляка, видатного вітчизняного авіатора — переможця змагань в Одесі, Києві, СанктПетербурзі, Парижі —

Михайла Єфімова. У цих змаганнях брала участь і Євгенія Шаховська. Смілива молода жінка часто піднімалася в київське небо і дуже любила це місто. Вона навіть мріяла оселитися тут. «Як я люблю цей чудовий бузковий Київ!» — часто говорила княгиня Шаховська. Бузковий Київ. Усі ми знаємо Київ каштановий, а тут — бузковий. Саме таким він був на початку ХХ століття, коли місто було в основному одноповерхове і в кожному дворі навесні буяв бузок. Саме таким його пам'ятала і киянкаписьменниця, історик вітчизняної авіації Євгенія Володимирівна Корольова. Її книги про перших авіаторів широко видавали на теренах колишнього Союзу та в багатьох країнах Європи. Я вперше зустрівся з Євгенією Володимирівною, коли їй було 93 роки. Талановита письменниця навіть у такі роки мала блискучу пам'ять і була свідком перших польотів свого дядька Михайла Єфімова, льотчика козацького роду Лева Мацієвича, авіаконструктора і пілота Федора Терещенка, і також бачила польоти княгині Шаховської. Від Євгенії Володимирівни я дізнався і про драматичне завершення життя феноменальної Шаховської, але про це трохи згодом.

Отримавши перші уроки повітроплавання від Михайла Єфімова, княгиня вступила до школи Всеросійського аероклубу, але невдовзі полишила її і переїхала до маленького містечка Йоганісталь під Берліном. У місцевій авіашколі працював росіянин Всеволод Абрамович, шефпілотом. У нього Євгенія Шаховська вдосконалювала льотну майстерність — невдовзі княгиня стає диломованим авіатором. Її ім'я відоме тепер у Європі як однієї з перших жінокавіаторів, а також завдячуючи любовним пригодам.

Княгиня верхи на тигрі

Насувалася Триполітанська війна — Італії з Туреччиною: княгиня мала брати в ній участь на боці Італії. Як авіатор. Та життєві колізії красуні неможливо було передбачити.

Її раптом побачили на арені римського цирку верхи на тигрі! Княгиня стала дресирувальницею. Вибухнула вся Європа — що там якась Триполітанська війна. Євгенія Шаховська на

сторінках найбільших європейських газет, у тому числі Російської імперії.

Це була справжня жінкаамазонка, жінкафатум. І все ж авіація — найбільша любов княгині Шаховської: вона повертається вдосконалювати льотну майстерність до школи під Берліном. Під час одного з польотів Євгенія вела літак і зробила завеликий крен. Машина втратила керування і розбилася. Шеф-пілот Всеволод Абрамович загинув, а княгиня була важко травмована.

Обвинувачення у зраді

У 1914-му вибухнула Перша світова війна. Патріотично налаштована Євгенія Швховська попросилася на фронт, у авіацію. Досвідчені авіатори були на вагу золота, і військовий міністр зробив виняток: княгиню направили в діючу армію. І тут не обійшлося без скандалу: княгиня приїхала до військової частини у... власному вагоні, де влаштовувала веселі банкети. Та воювала Євгенія Шаховська добре — численні бойові вильоти, збиті ворожі літаки.

До княгині почав залицятися командир авіазагону поручик Шереметьєвський, та невдало. Мстивий поручик звинуватив Євгенію Шаховську в тому, що вона збиралася перелетіти до німців. Знайшлися й інші ображені офіцери. Відбувся військовий суд, і княгині пригадали все: давні зв'язки з Німеччиною, навчання в авіашколі під Берліном, загибель російського авіатора Всеволода Абрамовича. Вирок суду був невблаганний — розстріл за зраду батьківщині. Та це була княгиня, до того ж мала вдалі бойові вильоти. Микола II замінив смертну кару засланням до віддаленого монастиря.

І тут доля Євгенії Шаховської робить черговий крутий віраж. В імперії — Жовтневий переворот, потім громадянська війна.

Ось що розповіла мені письменниця Євгенія Корольова про подальшу драматичну долю княгині Шаховської.

Постріли на вулиці Катерининській

Євгенія Володимирівна збирала матеріали про історію авіації і листувалася з естонцем Едгаром Меелсом. Він був

одним із перших авіаторів Російської імперії і приятелював із рідним дядьком Корольової Михайлом Єфімовим — як ми вже згадували, уславленим льотчиком, нашим земляком. Сам естонець воював під час Першої світової війни на боці Антанти у Франції, у складі відомої авіаескадрильї «Аист». Меелс писав, що в одному з номерів популярного журналу «Іскра» за 1917 рік бачив фото «Повернення княгині Шаховської з монастиря».

Її повернення було гучним, як і все, що було пов'язане з долею цієї видатної жінки. Усе ті ж парадокси відчайдушної Євгенії: імперія покарала, а більшовики звільнили княгиню як... жертву царської тиранії.

І знову нова, вражаюча колізія Євгенії Шаховської — вона перейшла на бік більшовиків: стала працювати в ЧК... Її особисто знав Фелікс Дзержинський. Закінчувалася громадянська війна. 1920й рік. Київ. Тут проходив перший судовий політичний процес над київською меншовистською організацією, яку більшовики звинувачували у співробітництві з Денікіним. Під «гарячу руку» потрапив і двоюрідний брат вищезгаданого естонця Едгара Меелса.

Повернемося до спогадів письменниці Євгенії Корольової. Едгар Меелс писав їй: «Мій брат Георг після закінчення Першої світової війни повертався на батьківщину до Естонії з Франції. Він їхав через Україну, й у Києві його заарештували чекісти». Після процесу над меншовиками Георг не мав надії на порятунок. Але допит вела... княгиня — чекістка відпустила Георга. У ті часи авіатори добре знали один одного — існувало своєрідне братство підкорювачів неба. До цього братства належала й княгиня Шаховська. Її вразило, що більшовики залили кров'ю улюблене бузкове місто.

Поплічники Дзержинського не пробачили княгині її благородного вчинку. Дворянська кров заговорила! Коли чекісти прийшли до неї з арештом у будинок ЧК на вулиці Катерининській — зараз це Липська, — Євгенія почала відстрілюватись. А стріляла вона влучно.

Із документів ГПУ відомо: смертельно поранена княгиня Євгенія Шаховська відстрілювалася до кінця. Вона поклала більше десятка чекістів. Її останні слова: «Червона куля, та з моїх білих княжих ручок!»

А зорі сяють над нею київські...

Київ може пишатися славетною авіаційною історією. Тут починався шлях видатного авіаконструктора Ігоря Сікорського, тут на зорі Срібного віку будував свої перші літаки граф Кудашев. Уже в наші часи авіабудівну славу міста примножили уславлені генеральні конструктори Олег Антонов і Петро Балабуєв.

Є на Лук'янівському кладовищі в Києві дві святі могили: тут поруч спочивають уславлений льотчиквипищувач Євграф Крутень і видатний авіатор Петро Нестеров. Козацького роду українець Крутень збив під час Першої світової війни десятки ворожих літаків. За його книгою «Теорія повітряного бою» майже до Другої світової війни навчалися льотчиквипищувачі багатьох європейських країн. Він загинув, повертаючись з останнього переможного бою.

Росіянин Нестеров перший у світі виконав у небі над Києвом «мертву петлю». Він загинув у Західній Україні, виконавши перший у світі повітряний таран під час тієї ж війни.

Ми не знаємо, де поховано чарівну красуню й відчайдушну сміливицю княгиню Євгенію Шаховську. Вона теж представниця повітряного братства, для якого небо стало рідною стихією. Чекісти зробили все, щоб це ім'я було стерте не лише з лица землі, а й із пам'яті народної. Та знаємо ми одне: зорі над Євгенією Шаховською сяють київські!..

Володимир Колодяжний
(<http://www.umoloda.kiev.ua/>)

ДОДАТКИ

Додаток А Угода на проведення практики УГОДА № _____

на проведення практики студентів вищих навчальних закладів
місто _____

“ _____ ” _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони

_____ (повне найменування навчального закладу)

(далі - вищий навчальний заклад), в особі

_____ (посада, прізвище та ініціали)

що _____ діє _____ на
підставі _____ (статут або доручення)

і, _____ з _____ другої
сторони, _____ (назва підприємства, організації, установи)

(далі – база практики), в особі
_____ (посада, прізвище та ініціали)

, що діє на підставі

_____ (статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою цю угоду на проведення практики студентів:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти студентів на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість студентів	Строки практики	
					початок	закінчення

1.2. Надіслати до вищого навчального закладу повідомлення встановленого зразка про прибуття на практику студента (ів).

1.3. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.4. Створити необхідні умови для використання студентами програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.5. Забезпечити студентам умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.6. Надати студентам-практикантам і керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.7. Забезпечити облік виходу на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти вищий навчальний заклад.

1.8. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити якості підготовленого ним звіту.

1.9. Додаткові умови

---

2. Вищий навчальний заклад зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список студентів, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання студентами трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися з студентами під час проходження практики.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди.

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством про працю України.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Угода набуває сили після її підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Угода складена у двох примірниках: по одному - бази практики і вищому навчальному закладу.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

Навчального _____ закладу

_____

Бази практики _____

Підписи та печатки:

Вищий навчальний заклад:

База практики:

_____

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П. “_____”

_____ 20__ року

_____

_____ (підпис)

(прізвище та ініціали)

М.П. “_____”

_____ 20__ року

Додаток Б

Направлення на практику

Місце кутового штампа
вищого навчального закладу

Керівнику

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

/є підставою для зарахування на практику/

Згідно з угодою від „___” _____
20___ року № ___, яку укладено з

_____ (повне найменування підприємства, організації, установи)
направляємо на практику студентів ___ курсу, які навчаються за напрямом
підготовки (спеціальністю)

Назва практики

Строки практики з „___” _____ 20___ року
по „___” _____ 20___ року

Керівник практики від кафедри, циклової
комісії _____

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

ПРИЗВИЩА, ІМЕНА ТА ПО БАТЬКОВІ СТУДЕНТІВ

М.П. Керівник виробничої практики ВНЗ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Додаток В

Зразок оформлення щоденника практики

Титульна сторінка

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Інститут/факультет _____

Кафедра _____

освітньо-кваліфікаційний рівень _____

напрямок підготовки _____

спеціальність _____

_____ курс, група _____

Сторінка 2 щоденника

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка
підприємства, організації, установи „___” _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
Підприємства, організації, установи “___” _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Сторінка 3 щоденника

**Календарний графік проходження перекладацької
практики**

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики				Відмітки про виконання
		1	2	3	4	
1	2	3	4	5	6	7

Керівники практики:

від вищого навчального закладу _____
(підпис)

від підприємства, організації,
установи

_____
(підпис)

Сторінка 4 щоденника
Робочі записи під час практики

Текст 1	
Текст оригіналу, поділений на речення або абзаци	Текст перекладу (українською або російською мовою), поділений на речення або абзаци
1	2
<p>Ukraine's chess Cinderella</p> <p>A Ukrainian becomes Women's World Champion in Chess – for the first time over the entire history of the world chess competitions</p> <p>By Olena SOKOLYNSKA, Kharkiv</p>	<p>«Попелюшка» стала принцесою</p> <p>Уперше за всю історію світових шахових змагань чемпіонкою світу стала українка — харків'янка Ганна Ушеніна</p> <p>Олена СОКОЛИНСЬКА, Харків</p>
<p>The Kharkiv Chess Federation is rejoicing. A Kharkiv resident has become Women's World Champion in Chess, over the entire history of the world chess competitions. Until now our female chess players have never reached the final.</p>	<p>У Харківській федерації шахів — радість. Уперше за всю історію світових шахових змагань чемпіонкою світу стала українка і Харків'янка. До цього наші шахістки в особистому заліку не проходили навіть у фінал.</p>
<p>For many professional chess players the victory of Anna Ushenina in the world championship in Khanty-Mansiysk came as a total surprise, but not for her coach</p>	<p>Для багатьох професійних шахістів перемога Ганни Ушеніної на світовому чемпіонаті в Ханті-Мансійську стала цілковитою несподіванкою. Але тільки не</p>

<p>Hennadii Kruhovy. “She has been playing chess since the age of seven, under the guidance of her mother. When she was playing for four years, I knew she would become the world’s champion. Many were mocking at me, they thought it was incredible. But I saw in her the best qualities any chess player needs, like the desire to be the best, the number one. And she is just like that, the most beautiful and intelligent. This is her strength of will. She quit everything to be able to play and she won. Now everyone is congratulating us, and I say: ‘I am thankful to you for impeding Ania, for not believing in her, for fostering this kind of character in her. She became a champion in spite of everyone who was standing in her way.’”</p> <p>At the same time the coach says that Ania’s family and friends were sure that she would become a prize winner of the championship at the least. However, the title of the queen of chess has exceeded even the boldest dreams.</p>	<p>для її тренера Геннадія Кругового. «Вона займалася шахами, починаючи з семирічного віку, під керівництвом мами. І вже з четвертого року її заняття я вірив, що вона стане чемпіонкою світу. Багато хто тоді наді мною сміявся, вважали, що це неможливо. Але я бачив у неї найкращі якості, необхідні для шахісток: прагнення бути найкращою і найпершою. І вона такою й є — найкрасивіша й найрозумніша. І ще сила волі... Вона все покинула, щоб грати, й перемогла. Тепер усі нас вітають, я ж відповідаю: «Я вам вдячний, що ви заважали Ані, не вірили в неї й виховали в неї характер! Вона стала чемпіонкою наперекір усім, хто їй заважав». При цьому тренер говорить, що близькі люди були впевнені: Ганна стане, як мінімум, призеркою чемпіонату. Хоча титул королеви шахів перевершив найсміливіші мрії.</p>
---	---

Труднощі, які виникнули під час перекладу тексту 1

Довідкова література, яка використовувалася під час перекладу

Додаток Г
***Письмовий звіт студента-практиканта про проходження
перекладацької практики (титульний аркуш)***

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Кафедра іноземних мов

ЗВІТ

про проходження перекладацької практики
на підприємстві «.....»
студента 3 курсу Інституту історії, міжнародних відносин і
соціально-політичних наук

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Керівник практики:
канд. пед. наук, доцент

В. Є. Сергєєва

Луганськ - 2013

Додаток Д

Короткий словник перекладацьких термінів

Абзацно-фразовий переклад - переклад, який здійснюється на рівні окремих речень або абзаців, що перекладаються послідовно один за одним.

Автентичний переклад - переклад офіційного документа, що має однакову юридичну чинність із оригіналом; відповідно до міжнародного права текст договору може бути вироблений і прийнятий однією мовою, але його автентичність встановлена двома і більше мовами.

Авторизований переклад - апробований автором переклад оригінального тексту.

Авторський (авто) переклад - переклад, виконаний автором оригінального тексту.

Адаптивне транскодування - вид мовного посередництва, при якому зміст оригіналу передається в перетвореній формі, що забезпечує заданий обсяг і характер переданої інформації.

Адаптований переклад - вид адаптивного транскодування, при якому в процесі перекладу здійснюється спрощення структури й змісту оригіналу з метою зробити текст перекладу доступним для Рецепторів, що не володіють знаннями, які потрібні для повноцінного розуміння повідомлення, що міститься в оригіналі.

Адекватний переклад - переклад, що забезпечує прагматичні завдання перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності, не допускаючи порушення норм і узусу МП, дотримуючись жанрово-стилістичних вимог до текстів даного типу й відповідності конвенціональній нормі перекладу. У нестрогомому вживанні адекватний переклад - це "правильний" переклад.

Анотаційний переклад - переклад, у якому відбиваються лише головна тема, предмет і призначення тексту, що перекладається.

Антонімічний переклад - лексико-граматична трансформація, при якій відбувається заміна стверджувальної

форми в оригіналі на негативну форму в перекладі або, навпаки, негативної на стверджувальну, що супроводжується заміною лексичної одиниці ВМ на одиницю МП із протилежним значенням.

Аспектний переклад - переклад лише частини тексту відповідно до якої-небудь заданої ознаки відбору (аспекту).

Безеквівалентна лексика - лексичні одиниці ВМ, що не мають регулярних (словникових) відповідностей у МП.

Безеквівалентні граматичні одиниці - граматичні форми й структури ВМ, що не мають однотипних відповідностей у МП.

Бінарний переклад - переклад з однієї природної мови на іншу.

Буквальний переклад - переклад, що відтворює комунікативно-нерелевантні елементи оригіналу, у результаті чого або порушуються норми й узус МП, або виявляється непереданим дійсний зміст оригіналу.

Вихідна мова (ВМ) - мова оригіналу, мова з якої здійснюється переклад.

Вільний (свобідний) переклад - переклад, що відтворює основну інформацію оригіналу з можливими відхиленнями - додаваннями, пропусками й ін.; здійснюється на рівні тексту, тому для нього виявляються нерелевантними категорії еквівалентності мовних одиниць

Внутрішньомовний переклад - тлумачення словесних знаків за допомогою знаків тієї ж мови.

Вузький контекст (мікроконтекст) - лінгвістичний контекст у межах одного словосполучення або речення.

Генералізація - лексико-семантична заміна одиниці ВМ, що має більш вузьке значення, одиницею МП з ширшим значенням.

Граматична заміна - граматична трансформація, при якій граматична одиниця в оригіналі перетворюється в одиницю МП з іншим граматичним значенням.

Двосторонній переклад - послідовний усний переклад бесіди, що здійснюється, з однієї мови на іншу і навпаки.

Дезіративно-адекватний переклад - переклад, який повно й правильно відповідає інформаційному запиту

споживача й не обов'язково передає повний смисловий зміст і провідну комунікативну функцію оригіналу.

Джерело (інформації) - творець (автор) тексту оригіналу, відправник повідомлення.

Діахронічний переклад - переклад на сучасну мову історичного тексту, написаного мовою попередньої епохи.

Еквівалентність перекладу - спільність змісту (смыслова близькість) оригіналу й перекладу.

Еквівалентний переклад - переклад, що відтворює зміст оригіналу на одному з рівнів еквівалентності.

Експериментальний переклад - переклад, виконаний з дослідницькою метою.

Експлікація (описовий переклад) - лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця ВМ замінюється словосполученням, що експлікує її значення, тобто дає більш-менш повне пояснення цього значення в МП.

Еталонний переклад - зразковий переклад, що використовується для порівняння із перекладом, що кваліфікується.

Етап перекладацького процесу - частина перекладацького процесу, що характеризується діями перекладача певного типу.

Жанрово-стилістична класифікація перекладів - ділення перекладів залежно від жанрово-стилістичних особливостей оригіналу на художній переклад і інформативний переклад і функціональні підвиди перекладу.

Жанрово-стилістична норма перекладу - вимоги, яким повинен відповідати переклад, залежно від належності оригіналу до певного функціонального стилю.

Завірений переклад - переклад, відповідність якого оригіналу підтверджується юридично.

Загальна теорія перекладу - розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає найбільш загальні лінгвістичні закономірності перекладу, незалежно від особливостей конкретної пари мов, що беруть участь у процесі перекладу, способу здійснення цього процесу й індивідуальних особливостей конкретного акту перекладу.

Зворотний переклад - експериментальний або навчальний переклад тексту, що вже перекладено, на вихідну мову.

Змішаний переклад - переклад із використанням значної частки традиційної (або машинної) переробки тексту.

Інтерпретація - вид перекладу, заснований на звертанні до позамовної діяльності, у відмінності від власно перекладу, який здійснюється за заданими правилами переходу від засобів вираження, що належать до однієї мовної системи, до засобів вираження, що належать до іншої мовної системи.

Інтерсеміотичний переклад - переклад з природної мови на штучну або навпаки.

Інформативний переклад - переклад оригіналів, що не належать до художньої літератури (суспільно-політичних, науково-технічних, офіційно-ділових та ін.), тобто текстів, основна функція яких полягає в повідомленні якихось відомостей, а не в художньо-естетичному впливі на Рецептора.

Історичний переклад - переклад на сучасну мову історичного тексту, написаного мовою попередньої епохи.

Калькування - спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин-морфем або слів (у випадку сталих словосполучень) - їх лексичними відповідностями в МП.

Комунікативна рівноцінність - здатність тексту виступати як повноправна заміна (у функціональному, змістовному й структурному відношенні) іншого тексту. Комунікативно рівноцінні тексти є формами існування того ж самого повідомлення й поєднуються воедино (ототожнюються) у процесі комунікації.

Компенсація - спосіб перекладу, при якому елементи змісту, втрачені при перекладі одиниці ВМ в оригіналі, передаються в тексті перекладу яким-небудь іншим засобом, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що й в оригіналі.

Конвенціональна норма перекладу - вимоги, яким повинен відповідати переклад у зв'язку із загальноприйнятими в даний період поглядами на роль і завдання перекладацької діяльності.

Конкретизація - лексико-семантична заміна одиниці ВМ, що має ширше значення, одиницею МП з вузькішим значенням.

Консультативний переклад - вид інформаційного перекладу, здійснюється звичайно в усній формі, включає елементи анотування, реферування й вибіркового перекладу з аркуша, виконується, як правило, у присутності замовника, який уточнює в процесі перекладу аспекти змісту тексту оригіналу, що його цікавлять.

Лексико-семантична заміна - спосіб перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом використання в перекладі одиниць ВМ, значення яких не збігаються зі значеннями вихідних одиниць, але можуть бути виведені з них за допомогою логічних перетворень певного типу.

Лексичний контекст - сукупність лексичних одиниць, в оточенні яких використовується дана одиниця тексту.

Лінгвістика перекладу або **лінгвістичне перекладознавство** - розділ мовознавства, що вивчає переклад як лінгвістичне явище.

Лінгвістична теорія перекладу - теоретична частина лінгвістики перекладу.

Лінгвістичний контекст - мовне оточення, в якому вживається дана одиниця мови в тексті.

Літературне перекладознавство - розділ літературознавства, що вивчає переклад як вид літературної творчості.

Машинний (автоматичний) переклад - переклад, що виконано або виконується комп'ютером.

Міжмовна (двомовна) комунікація - мовне спілкування між комунікантами, що користуються різними мовами.

Міжмовний переклад - перетворення повідомлення, вираженого засобами якої-небудь однієї знакової системи, у повідомлення, виражене засобами іншої знакової системи.

Множинна (варіантна) відповідність - один з регулярних способів перекладу даної одиниці ВМ, що частково відтворює в МП її значення.

Мова Перекладу (МП) - мова, якою здійснюється переклад.

Мовне посередництво - перетворення в процесі міжмовної комунікації вихідного повідомлення в таку мовну форму, що може бути сприйнята Рецептором, що не володіє ВМ.

Модель перекладу - умовний опис ряду розумових операцій, виконуючи які, можна здійснити процес перекладу всього оригіналу або деякої його частини.

Модуляція (смісловий розвиток) - лексико-семантична заміна слова або словосполучення ВМ одиницею МП, значення якої є логічним наслідком значення вихідної одиниці.

Наближений переклад - використання в перекладі граматичної одиниці МП, що у даному контексті частково відповідає безеквівалентній граматичній одиниці ВМ.

Навчальний переклад - переклад, що використовується у навчальному процесі для підготовки перекладачів або як один із прийомів навчання іноземної мови.

Неповний переклад - переклад, що передає змістовий зміст оригіналу із пропусками й скороченнями.

Непрямий (вторинний) переклад - переклад, що здійснюється не безпосередньо з тексту оригіналу, а з його перекладу якою-небудь іншою мовою.

Норма перекладу - сукупність вимог, яким повинен відповідати переклад.

Норма перекладацького мовлення - вимоги, яким повинна відповідати мова перекладу.

Норма еквівалентності перекладу - вимога максимально можливої смислової близькості перекладу до оригіналу.

Нульовий переклад - відмова від передачі в перекладі значення граматичної одиниці ВМ, внаслідок його надмірності.

Об'єднання речень при перекладі - спосіб перекладу, при якому синтаксична структура в оригіналі перетворюється шляхом об'єднання двох простих речень в одне складне.

Одиниця невідповідності - елемент змісту оригіналу, не відтворений або неадекватно відтворений при перекладі, або елемент змісту тексту перекладу, неправомірно доданий при перекладі.

Одиниця перекладу - 1) Мінімальна одиниця тексту оригіналу, що перекладається як єдине ціле, у тому розумінні, що їй можна відшукати відповідність у перекладі, але не можна

виявити в перекладі одиниць МП, що відтворюють значення складових частин даної одиниці, якщо такі в неї є. 2) Одиниця еквівалентності. 3) Одиниця перекладацького процесу.

Одиниця перекладацького процесу - мінімальний відрізок тексту оригіналу, що виступає в якості окремої "порції" перекладу, у тому розумінні, що перекладач приступає до перекладу кожного такого відрізка після завершення перекладу попереднього відрізка.

Одиниця еквівалентності - мінімальна одиниця змісту оригіналу, що зберігається в перекладі.

Одинична (постійна) відповідність - найбільш стійкий (постійний) спосіб перекладу даної одиниці ВМ, відносно незалежний від контексту.

Однобічний переклад - усний переклад, що здійснюється тільки в одному напрямку, тобто з даної мови на яку-небудь іншу мову.

Однотипна відповідність - граматична відповідність у МП, що має найменування, визначення й граматичне значення, аналогічне одиниці ВМ, що заміщується.

Оказіональна відповідність (контекстуальна заміна) - нерегулярний, винятковий спосіб перекладу одиниці оригіналу, придатний лише для даного контексту.

Окрема теорія перекладу - розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає лінгвістичні аспекти перекладу з однієї даної мови на іншу дану мову.

Офіційний (готовий до опублікування) переклад - остаточний варіант перекладу, що пропонується перекладачем як повноцінне відтворення оригіналу.

Переклад - вид мовного посередництва, при якому зміст іншомовного тексту оригіналу передається іншою мовою шляхом створення комунікативно рівноцінного тексту цією мовою.

Перекладацька (міжмовна) трансформація - перетворення, за допомогою якого можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу.

Перекладацька відповідність - одиниця МП, що регулярно використовується для перекладу даної одиниці ВМ.

Перекладознавство - сукупність наукових дисциплін, що вивчають різні аспекти перекладу.

Письмовий переклад - вид перекладу, при якому оригінал і переклад виступають у процесі перекладу у вигляді фіксованих (головним чином, письмових) текстів, до яких перекладач може неодноразово звертатися.

Повний (суцільний) переклад - переклад, що передає смисловий зміст оригіналу без пропусків і скорочень.

Поморфемний переклад - переклад, що виконується на рівні окремих морфем без урахування їх структурних зв'язків.

Порівняльний аналіз перекладу - аналіз форми й змісту тексту перекладу в зіставленні з формою й змістом оригіналу.

Послідовний переклад - різновид усного перекладу, що здійснюється після прослуховування певної одиниці тексту, у паузах між цими одиницями.

Послівний переклад - переклад, що виконується на рівні окремих слів без урахування смислових, синтаксичних і стилістичних зв'язків між словами.

Пофразовий переклад - переклад, що виконується на рівні окремих речень або фраз, які перекладаються послідовно одне за іншим.

Прагматика перекладу (прагматичний аспект перекладу) - вплив на хід і результат перекладацького процесу необхідності відтворити прагматичний потенціал оригіналу й забезпечити бажаний вплив на Рецептора перекладу.

Прагматична адаптація перекладу - зміни, внесені в текст перекладу з метою домогтися необхідної реакції з боку конкретного Рецептора перекладу.

Прагматична норма перекладу - вимога забезпечення прагматичної цінності перекладу.

Прагматична цінність перекладу - ступінь відповідності тексту перекладу тим завданням, для рішення яких був здійснений процес перекладу.

Прагматичний потенціал тексту - здатність тексту впливати на Рецептора, викликати в нього інтелектуальну або емоційну реакцію на передане повідомлення.

Прагматично (функціонально) адекватний переклад - переклад, що правильно передає основну (домінуючу) комунікативну функцію оригіналу.

Приєм займенникового повтору - повторне вказування в тексті перекладу на вже згадуваний об'єкт із заміною його імені на відповідний займенник.

Приєм лексичних додавань - використання в перекладі додаткових лексичних одиниць для передавання імпліцитних елементів змісту оригіналу.

Приєм опущення - відмова від передачі в перекладі семантично надлишкових слів, значення яких нерелевантні або легко відновлюються в контексті.

Приєм переміщення лексичних одиниць - використання найближчої відповідності одиниці перекладу ВМ в іншому місці висловлювання в тексті перекладу.

Приєм послівного перекладу - підстановка найближчих відповідностей замість лексичних одиниць оригіналу при збереженні синтаксичних зв'язків між ними як проміжна стадія в процесі пошуку оптимального варіанту перекладу.

Процес перекладу (власно переклад) - дії перекладача зі створення тексту перекладу.

Прямий (первинний, безпосередній) переклад - переклад, що виконується безпосередньо з оригіналу.

Психолінгвістична класифікація перекладів - ділення перекладів на види й підвиди за способом (мовною формою) сприйняття оригіналу й створення тексту перекладу.

Реферативний переклад - переклад, у якому містяться відносно докладні відомості про документ, що реферується, - його призначення, тематику, методи дослідження, отримані результати.

Рецептор (інформації) - одержувач повідомлення, учасник комунікації, що слухає або читає.

Рівень (тип) еквівалентності - ступінь смислової близькості оригіналу й перекладу, що обумовлена частиною змісту оригіналу, який зберігається при перекладі.

Різнотипна відповідність - граматична відповідність у МП, що не збігається з вихідною одиницею за назвою й визначенням.

Робочий переклад - попередній переклад, еквівалентність якого обмежена лише передачею на рівні способу опису ситуації предметно-логічного змісту оригіналу.

Свобідний (вільний) переклад - переклад, виконаний на більш низькому рівні еквівалентності, чим той, котрого можна досягти за даних умов перекладацького акту.

Синтаксичний контекст - синтаксична конструкція, в якій вживається дане слово, словосполучення або підрядне речення

Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) - спосіб перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється в аналогічну структуру МП зі збереженням набору повнозначних слів і порядку їх розташування в оригіналі й перекладі.

Синхронний переклад - усний переклад, що здійснюється практично одночасно із проголошенням тексту оригіналу.

Ситуативна модель перекладу - модель перекладу, що представляє процес перекладу як процес опису за допомогою МП тієї ж ситуації, що описана в оригіналі.

Ситуативний (екстралінгвістичний) контекст - обстановка, час і місце, до яких відноситься висловлювання, а також будь-які факти реальної дійсності, знання яких допомагає Рецептору правильно інтерпретувати значення мовних одиниць у висловлюванні.

Ситуація - сукупність ідеальних або матеріальних об'єктів і зв'язків між ними, що описуються у змісті висловлювання.

Скорочений переклад - переклад, при якому здійснюється опущення окремих частин оригіналу по моральних, політичних або інших міркуваннях практичного характеру.

Смислова домінанта - найбільш важлива частина змісту оригіналу, що повинна бути неодмінно збережена в перекладі й заради збереження якої можуть бути принесені в жертву інші елементи повідомлення, що перекладається.

Спеціальна теорія перекладу - розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає особливості процесу перекладу

текстів різного типу й вплив на цей процес мовних форм і умов його здійснення.

Спосіб опису ситуації - частина змісту висловлювання, що вказує на ознаки ситуації, через які вона відбивається у висловлюванні.

Стилістично адекватний переклад - семантично повний, точний і стилістично еквівалентний переклад, що відповідає функціонально-стилістичним нормам мови перекладу.

Точний переклад - переклад, у якому еквівалентно відтворена лише предметно-логічна частина змісту оригіналу при можливих відхиленнях від жанрово-стилістичної норми й узуальних правил уживання МП.

Транскрипція - спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її звукової форми за допомогою букв МП.

Транслітерація - спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми за допомогою букв МП.

Трансмутація - переклад з якої-небудь штучної мови на іншу штучну мову.

Транспозиція - переклад тексту одного жанру або функціонального стилю в інший жанр або функціональний стиль.

Трансформаційно-семантична модель перекладу - модель перекладу, що представляє процес перекладу як ряд перетворень, за допомогою яких перекладач переходить від одиниць ВМ до одиниць МП.

Трансформаційний переклад - переклад з використанням однієї з перекладацьких трансформацій.

Усний переклад - вид перекладу, при якому оригінал і його переклад виступають у процесі перекладу в нефіксованій (усній) формі, що визначає однократність сприйняття перекладачем відрізків оригіналу й неможливість наступного зіставлення або виправлення перекладу після його виконання.

Фрагментарний переклад - переклад не цілого тексту, а лише окремого уривка або уривків.

Художній переклад - переклад здобутків художньої літератури, тобто текстів, основна функція яких полягає в художньо-естетичному впливі на читача.

Ціль комунікації - частина змісту тексту (висловлювання), що вказує на загальну мовну функцію тексту в акті комунікації.

Цільнотекстовий переклад - переклад цілого тексту, без виділення в якості окремих одиниць перекладу окремих слів, речень або абзаців.

Членування речення - спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється у дві або більше предикативні структури в МП.

Чорновий переклад - попередній переклад, еквівалентність якого обмежена лише передачею на рівні вказівки на ситуацію предметно-логічного змісту оригіналу при можливих пропусках і відхиленнях від норми МП.

Широкий контекст (макроконтекст) - лінгвістичний контекст, що виходить за межі речення, у якому вжита дана мовна одиниця.

Список рекомендованої літератури

ОСНОВНА:

1. Белякова Е. И. Translating from English: Переводим с английского / Е. И. Белякова // Материалы для семинарских и практических занятий по теории и практике перевода. – СПб. : КАРО, 2003 – 160 с.
2. Виноградов С. Введение в переводоведение / С. Виноградов. – М. : ИОСОРАО, 2001. – 326 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 564с.
4. Карабан В. І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову: навчальний посібник – довідник для студентів вищих закладів освіти / / В. І. Карабан, Дж. Мейс. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 608с.
5. Козакова Т. А. Практические основы перевода: учебное пособие / Т. А. Козакова. – СПб. : Издательство «Союз», 2005. – 320с.
6. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – М. : «ЭТС», 2001. – 204 с.
7. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, – 2003. – 446 с.
8. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 448с.

ДОДАТКОВА :

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика / И. С. Алексеева. – С-Петербург : Союз, 2003. – 185 с.
2. Антонюк Н. М., Краснолуцький К. К. Міжнародні організації. Читанка. Теми для розвитку мовлення та підготовки до тестів, міжнародних іспитів: навчальний посібник (англійською та українською мовами) /

- Н. М. Антонюк, К. К. Краснолуцький // Англomовні країни та Україна. – Книга 2. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 240с.
3. Бархударов К. С. Язык и перевод / К. С. Бархударов. – М. : Международные отношения, 2007. – 190 с.
  4. Брус Е. В. Основы теории и практики перевода: учебное пособие. 2-е изд., испр. и доп. / Е. В. Брус. – М. : Из-во УРАО, 2006. – 208 с.
  5. Іваніна Т. В. Теорія та практика перекладу: навчальний посібник для студентів четвертого курсу всіх форм навчання спеціальності «Мова та література» / Т. В. Іваніна. – Запоріжжя, 2010. – 32 с.
  6. Израилевич Е. Е. Деловая корреспонденция на английском языке / Е. Е. Израилевич. – М. : ЮНВЕС, Иностраный язык. – 2001. – 496с.
  7. Кинг Ф. У. Коммерческая корреспонденция на английском языке: курс для изучающих английский язык как иностранный: учебное пособие / Ф. У. Кинг, Д. Энн Кри; Рус. предисловие, англо-русский глоссарий, примечания В. Н. Крупнова. – М. : ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 301с.
  8. Латышев Л. К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способы ее достижения / Л. К. Латышев– М. : Международные отношения, 2007. – 248 с.
  9. Методичні рекомендації з теорії та практики перекладу / Укладач М. В. Малюга – Мелітополь : МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2011 – 77 с.
  10. Наумова Н. Г. Англійська мова ділової комунікації: методичні вказівки / Н. Г. Наумова. – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – 42с.
  11. Русско-английский внешнеторговый и внешнеэкономический словарь / И. Ф. Жданова, И. Н. Браслова, Н. П. Васильева и др. – 5-е изд., стереотип. – М. : Рус. яз., 2002. – 1023 с.
  12. Русско-английский словарь. Банки. Биржи. Бухгалтерский учет / И. Ф. Жданова, М. В. Скворцова; под ред. В. В. Зражевского – М. : Рус. яз., 2002. – 645 с.
  13. Українсько-англійський словник: Економіка. Фінанси. Банки. Інвестиції. Кредити: Понад 12500 термінів / Уклад.:

- С. Я. Єрмоленко, В. І. Єрмоленко. – К. : Школа, 2003. – 568 с.
14. Ураков Д. В., Бродська Л. В. Методичні вказівки до самостійної та індивідуальної роботи з курсу “Англійська мова ділової кореспонденції та протоколів” для студентів III курсу факультету менеджменту / Д. В. Ураков, Л. В. Бродська. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006.– 37 с.

СЛОВНИКИ ТА ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Англо-русский фразеологический словарь : В 2-х кн. Около 25000 фразеол. единиц / сост. А. В. Кунин. – 3-е изд., испр. – М. : Советская энциклопедия, 1967. – 1264 с.
2. Англо-русский, русско-английский словарь: 100000 слов / сост. Л. И. Гольденберг. – М. : АСТ; Владимир : АСТ, 2010. – 672 с.
3. Англо-русский дипломатический словарь: ок. 50000 слов и словосочетаний / под рук. В. С. Шах-Назаровой, Н. О. Волковой, К. В. Журавченко. – М. : Рус. яз., 1989. – 856 с.
4. Англо-український дипломатичний словник: понад 26000 слів і словосполучень / за ред. І.С. Біка; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Фак. міжнар. відносин. – К.: Знання, 2006. – 579 с.
5. Англо-український словник: 100000 слів та слосполучень = English-Ukrainian Dictionary / [Є. І. Гороть, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон, А. Б. Павлюк; за заг. кер. Є. І. Гороть]. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 1700 с.
6. Современный англо-русский, русско-английский словарь с грамматическим приложением: 64000 слов и словосочетаний / сост.: В. Е. Салькова и др. – М. : Лада: К. : Арий, 2010. – 960 с.
7. Сучасний словник: англо-український, українсько-англійський: 100000 слів та словосполучень, словник геогр. назв, транскрипція світового стандарту /

- В. Мюллер. – Вид. 2-ге, випр. та доп. – Х. : Школа, 2011. – 752 с.
8. Collins Russian dictionary: Russian-English, English-Russian / A. Ozieva, O.Stott, M. Hepbum.- 2-nd ed..- Glasgow: HarperCollins Publishers, 2000.- 564 p.
  9. Longman Dictionary of Contemporary English: 64 pages of new words / edited by Gadsby Adam. – 3-rd ed. – Barselona: Longman, 2001. – 1668 с.
  10. Longman Language Activator: The World's First Production Dictionary. – London: Longman Group UK Limited, 1998. – 1587 p.
  11. Oxford wordpower dictionary: for learners of English / edited by M. Steel. – Oxford: University Press, 2001. – 795 p.

ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА:

1. [http:// www.englishtips.com/](http://www.englishtips.com/)
2. <http://www.englishlearner.com/>
3. <http://financialcenter.com/fm.shtml>- Financial Magazines
4. <http://www.forbes.com/>
5. <http://www.economist.com/>
6. <http://www.umoloda.kiev.ua/>
7. <http://www.segodnya.ua/>
8. <http://korrespondent.net/>

Перова С. В. Перекладацька практика: методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів спеціальностей «Країнознавство», «Міжнародні відносини».

Методичні рекомендації містять усю необхідну інформацію стосовно проходження перекладацької практики студентами спеціальностей «Країнознавство», «Міжнародні відносини» як у межах університетських підрозділів, так і поза ними, а саме: загальні положення, мету і завдання, перелік звітної документації, вимоги до захисту результатів практики, права й обов'язки керівника і студентів-практикантів. У роботі представлені завдання для тренування у сфері перекладу текстів перед початком перекладацької практики, а також докладні додатки, в яких подається вичерпна інформація щодо підготовки звітної документації.

Перова С. В. Переводческая практика: методические рекомендации для студентов высших учебных заведений специальностей «Страноведение», «Международные отношения».

Методические рекомендации содержат всю необходимую информацию о прохождении переводческой практики студентами специальностей «Страноведение», «Международные отношения» как в пределах университетских подразделений, так и вне них, а именно: общие положения, цель и задания, список отчетной документации, требования к защите результатов практики, права и обязанности руководителя и студентов-практикантов. В работе представлены задания для тренировки в области перевода текстов перед началом переводческой практики, а также детальные приложения, в которых дается исчерпывающая информация по подготовке отчетной документации.

Perova S. V. Translation practice: guidelines for the students of the institutions of higher education of the specialities «Country Study», «International Relations».

The guidelines contain all the necessary information about the proceeding of the translation practice by the students of the

specialities «Country Study», «International Relations», both within the university departments and outside, namely: general standings, the purpose and the tasks, the requirements for the presentation of the results of the practice, the rights and the responsibilities of students' supervisor and students-trainees. The paper presents the tasks for training in the field of translation of texts before the translation practice, as well as the detailed application with the irrefragable information on the preparation of accounts.

Навчально-методичне видання

ПЕРОВА Світлана В'ячеславівна

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРАКТИКА

*Методичні рекомендації
для студентів вищих навчальних закладів
спеціальностей «Країнознавство»,
«Міжнародні відносини»*

За редакцією автора
Комп'ютерний макет – С. В. Перова
Коректор – О. Б. Некрутенко

Здано до склад. 15.05.2013 р. Підп. до друку 05.06.2013 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Умов. друк. арк. 3,78. Наклад 200 прим. Зам. № 124.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Тел./факс: (0642) 58-03-20
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.